

Válasz Aczél/Acsádi Endrének és Elek Istvánnak egy jegyzet ügyében

Aczél Endre, a Népszabadság és a T68 Óra publicistája, a Pannon GSM lapjának főszerkesztője, a Nap-kele műsorvezetője napilapja május 15-i számában Közszolgálati zsidóság címen vezércikket írt a Vasárnapi újság című rádióműsorban elmondott jegyzetem ellen. Ahogyan Aczél egy másik helyen bírálta, én egy harmadik helyen – itt – reagálok.

Aczél az elején azt írja: „sokan” a műsrot „Korán Kelő Csurkistának” becézik. Jellegzetes hazai újságírói fogás. Hasonló szinten adott válasz: a Népszabadságot igen sokan nevezik Néphazugságnak – lásd akár magát az ezzel a névvel indított topicot (szombathelyi délből 1870 hozzászólással) az index.hu politikai fórumán, ahol viszont a Vasárnapi újságot támadók egyike sem nevezi annak, amiről Aczél a „sok” jelzőt írta.

Aczél vezércikkét egy barátjával indítja, aki, mint értesülünk róla, 25 éven át „lektorodott” a Magvetőben: „csak a rendszerváltás tehet róla, hogy azóta prózaibb pályán kíván érvényesülni”. Gyors fejszámolás Aczél hiteles tanújának pályájához: munkáját 1965-ben kezdte („csak a rendszerváltás tehet róla, hogy azóta prózaibb pályán kíván érvényesülni”). Akkor ő nyilván valamelyik „Korán Kelő Aczél” lehetett. Mármost a másik Aczél, Aczél György, a kádári idők azóta elhunyt kulturális cárja, aki a cenzúrában látta a kiadásipar irányításának mindennapjait. Ami Aczél Endre sóhaját illeti, valóban a rendszerváltás „tehet” róla: ilyen emberekre 1990 után kevesebb szükség lett. És remélem, egyre kevesebb is lesz. Főként azért, mert mestersége betanult szokásait Aczél barátja ma is magával hozta, hiszen Aczél – lehet persze, hogy csak a felelősség alóli kibúvás végett – őt idézve írja rólam, a jegyzetéről: „Ez az ember, aki tüntet azzal, hogy ő nem zsidó, azt mondja, hogy a zsidók keltik Magyarországot antiszemita hírért.” Ha Aczél megkérdezném, tudna-e idézni egyetlen helyet, ahol nemhogy dicsekedtem, de egyáltalában annyira fontosnak tartom származásomat, hogy ezzel foglalkoztam volna, nyilván azt mondaná, hogy az ő lektor barátja tévedett.

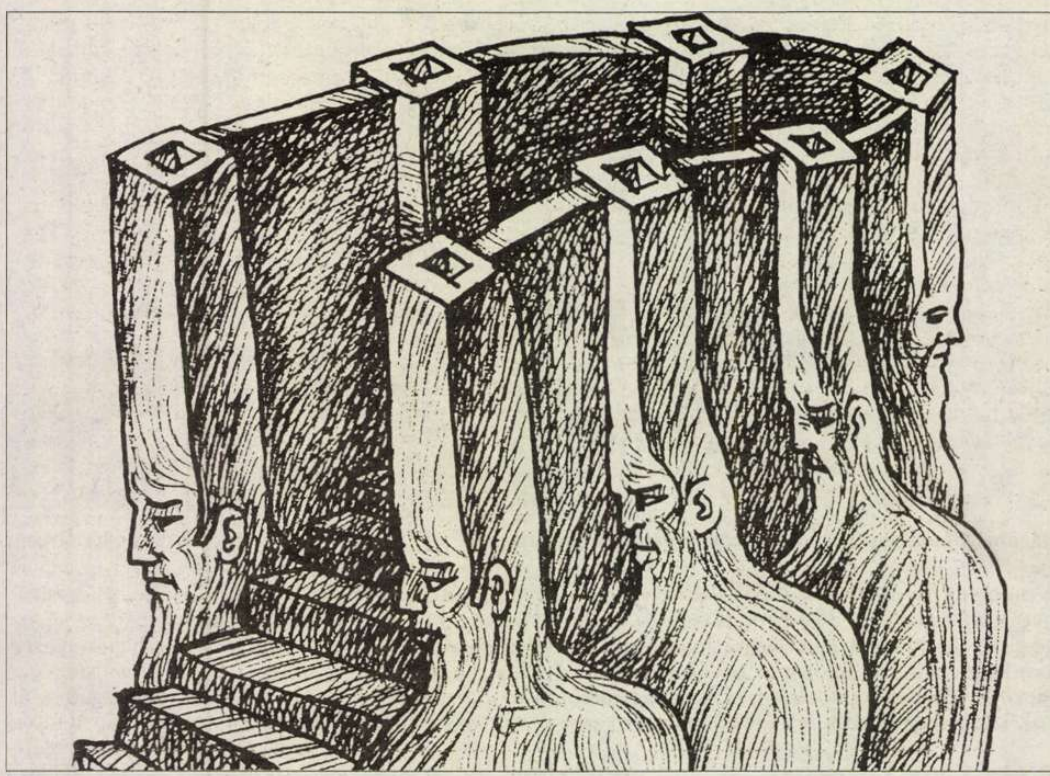
Aczél természetesen nem írja le vezércikkében a nevemet, hiszen egész életében így szokta meg az újságírást: elég, ha az „elitnek”, a beavatottaknak ír, mert tőlük függ. Nem az olvasóktól. Holott akár londoni éveinek tapasztalataiból is tudja, ott szakmai és piaci okokból is elképzelhetetlen egy olyan vezércikk, amely egyetlen embert támad anélkül, hogy megnevezné. De hát a rossz szokások lassan halnak.

Jegyzetemben a tőlem telhető legnagyobb szorgalommal felsoroltam mindazokat – boldog örömmel egészítem ki a listát, ha valaki felhívja annak hiányosságára a figyelmemet –, akik külföldön alaptalanul antiszemita vagy szélsőséges híreket kelttek ennek az országnak. Példákat is felsoroltam a nevek mellé, hogy a hallgatók ne tapogazkodjanak a sötétben, és hogy önmaguk ítéljenek, vajon az idézett kijelentések valóban abszurdoként csengenek-e fülkében? Majd felsoroltam a neveket, és feltettem a kérdést: mi bennük a közös? Aczél (aki, akárcsak kollégái, még soha, soha, egyetlen egy alkalommal sem ítélte el a gusztustalan, igen kártékony, hazug vádakra alapuló antiszemitizmust) szerint ezzel azt akartam mondani, hogy „a Fidesz-kormány ellen összeesküdött zsidók mindenáron az antiszemitizmus bélyegét akarják rácsújtani a mai Ma-

gyarországra, ilyképpen aknáva alá önnön hazájuk megítélését a külső világban”.

Anne Applebaumtól Michael Wolffsohnnig a posztkommunista társadalmak több kiváló – nem baloldali, de történetesen zsidó származású elemzője – felfigyelt arra, hogy a térségben a volt nomenklatura tagjai, akiknek korábban a „Párt” hű szolgálataikért teljes immunitást biztosított, és akik a legprivilegizáltabb életet éltek, rövid ideig igen keserűnek találták azt a változást, amely kiváltságukat megszüntette az őket támogató és az őtaluk támogatott rendszer elmúlásával. De, írják Applebaumék, ők gyorsan feltalálták magukat. A zsidó származásúak, akik korábban semmilyen sorsközösséget nem voltak hajlandók vállalni a zsidósággal, azonnal a zsidó származás sejtetését, lebegtetését vagy az antiszemitizmus általános vádját veszik elő. Nemcsak akkor, amikor bármilyen támadás éri újonnan megszerzett vagy vagyoni illetve korábbi kapcsolatrendszerükből átkonvertált új hatalmukat, hanem még annak híján is. Ez az a páncéling, amelyet korábban az egy párti diktatúra biztosított nekik. Privilegiumaikhoz tartozik egy olyan magatartás, mely szinte változatlan a kommunista idők óta: nekik minden beszéd megengedett, beleértve a legalpárabb zsidóságot vagy a rasszista kártya legalantasabb kijátszását is, míg másoknak a levegővétel vagy a pusztas létezés is eredendő bűnnek számít. Elég Eörsi Istvánnak a ZDF német televízióknak adott nyilatkozatára gondolni, melyben a jobboldalról így szólt: „A kommunizmus legnagyobb bűne, hogy ha nem is testileg, de szellemileg nem tudták kipusztítani ezt a sörpredéket.”

Aczél tehát felsorolja azokat a neveket, amelyeket én felsoroltam, és hozzáteszi: „Nem vagyunk gyerekek, ugyebár: ha elolvassuk egy névsort, rögtön tudjuk, hogy az, aki a neveket egymás mellé állította, mit feltételez.” Ugorjunk át azon, hogy amíg ő pontosan tudja másról, hogy a másik mit feltételez, addig én Aczélnak nem a feltételezéseit vizsgálom, hanem sorait. De nézzük akkor a névsort, amely „közös származás, közös gonoszság, közös bűn” kifejeződése. Hogy pl. Herczog Edit zsidó származású és/vagy vallású-e, eddig nem tudtam. Aczélról most megtudtam, mert ő nyilván számon tartja. Vagy ott van Tamás Gáspár Miklós, aki több alka-



SZURCSIK JÓZSEF RAJZA

lommal jelentette ki, hogy székely-zsidó származású, hol a magyar, hol a „zsidó” oldalát hangsúlyozva. Vagyis akkor máris nem illik a sorba – még akkor sem, ha „gyerekek vagyunk”. Sőt, főleg az én számból, hiszen pontosan a Népszabadság volt az, amelyből meglepetéssel értesültem magamról, hogy félzsidó vagyok, attól a Bodor Páltól, aki egy cikkében engem és Pálffy G. Istvánt félzsidósított. Le. Hogy Aczél e saját lapjából előtörő penetráns zsidóság nem bántotta, szintén mutatja, hogy az antiszemitizmusügyben felháborodása irányítható. Mindenesetre a MÜOSZ etikai bizottsága kérésére Bodort (aki néhány évvel ezelőtt azért fordult ugyanoda, mert apai nevét tüntette fel egy tévéműsor) elítélte rasszista magatartásáért. Nyilván Bodortól kedvet és „infót” kapva, Tamás Gáspár Miklós ugyanezt a bájos rasszista kirohanást ismételte meg a Magyar Narancsban, amelyet követően, mondanom sem kell, sem Aczél, sem a balliberális média szintén egy hang tiltakozást sem hallatott. En igen: a MÜOSZ etikai bizottságához fordultam ismét, és az Tamást is elítélte. És most jól figyeljen Aczél: ha neki kellene döntenie egy tény ügyében a saját lapja állítása és az én szende valóságértelmezésem között, aligha hiszem, hogy ne saját lapjának adna igazat. Tehát ha lapja azt állítja, hogy én félzsidó vagyok,

miként tehetném fel éppen én egy olyan, általam igen negatív-ként beállított névsor után a „mi bennük a közös?” kérdést az Aczél által megadott „zsidó” szóra gondolva? Mégpedig úgy, hogy e lajstromban szereplők egyike a saját bevallása szerint zsidó (Lantos), a másik saját bevallása szerint félig az (Tamás), vagyis az előbbi velem félig, az utóbbi ugyanaz? Nem mutatna mértéktelen mazochizmust, ha azokkal akár ötven százalékból is közösséget vállalnék az Aczél által értelmezett alapon, akik külföldön antiszemitizmusról, szélsőjobboldali veszelekről és készülődő puccsokról mesélnek, nem szólva a százszázalékos azonosságvallást velük Tamás Gáspár Miklóson keresztül?

De hagyjuk a Népszabadság-Aczél logikát. Vajon elképzelhető-e, hogy én a „zsidókra” gondoltam akkor, amikor ezt a névsort összeállítottam? Vajon akkor is azt tettem, amikor a magyar sajtóban – a Demokrata-ban – egyetlenként azonnal felhívtam a figyelmet a magáról magyar zsidó származásuként író Paul Lendvainak a frankfurti könyvvásárra megjelent, Magyarországról szóló csodálatos könyvére, amely azóta bestseller lett a német nyelvű világban, és ma a legsikeresebb reklámozása ennek a történelmi legnagyobb részében oly szerencsétlen sorsú országnak? Erről Aczélék oldala hallgat, mint a sír. Talán azért, mert

Lendvai egy korábbi könyvében egy olyan újságíró (V. P.) nevezett meg a Népszabadságtól, aki Lendvait besúgva az ÁVH börtönébe juttatta? Vagy amiért a máig magyarra le nem fordított könyvében, az Igazság biokráciájában oly éleslátással elemezte Aczél György és Aczél Endre korának sajtóját? De tovább megyek. Nem a józan ész elleni erőszak lenne azt feltételezni, hogy a saját magát zsidónak tekintő kisgazda Timár György, a zsidó származású és hívő katolikus, legjobb magyar humorista és kiváló patrióta Sándor György (aki vasárnap reggel elsőként gratulált Aczél szerint nyíltan antiszemita jegyzetemhez), netán a pótolhatatlan Krassó György valaha is ennek az országnak külföldön gonosz szándékkal rossz híreket akarná vagy akarta volna költeni?

Nem. Amikor arra gondoltam, hogy a felsoroltakban van valami közös, ösztönösen egy olyan jelzőre gondoltam, amit nem akartam kimondani azon egyszerű oknál fogva, hogy Csúcs László emiatt már vesztett pert a jelzővel megvádolt rádiósok ellen. (Ennek az írásnak a kedvéért: az összetett szóknak van egy tagja, amelyik „árulásról” szól.) A másik, ami re gondoltam velük kapcsolatban, nem igazán elegáns általánosítás, ezért csupán annyit mondtam, tán a szél susogja. Általánosítás ugyanis, de mivel perelhetetlen: a balliberá-

lisokra gondoltam. De most Aczélról az ország nyilvánosságának egy része megtudhatta azt, hogy ő a zsidókra gondolt, és hogy ő pontosan számon tartja a származást.

Ami viszont mélyen megdöbbentett, az Aczélnak az a mondata volt, hogy a liberális „a magyar közbeszédben a húszas évek óta egyvalamit jelentett gyakorlatilag: a zsidót”. Vajon ez azt jelenti, hogy ezután ha valaki akár eötvösi vagy deáki, akár jelző nélküli liberalizmust ír, eötvösi vagy deáki avagy jelző nélküli zsidót ért alatta? És ez a konvertálásra alkalmas képlekeny kódszó – liberális – vajon ezt követően tilos lesz a jobb oldali és csak a jobboldali szerzőknek? A nem privilegizáltaknak? Természetesen nem lesz tilos, ha Aczél és társai használják saját lapjaikban, nemde? És ezután még a konzervatív egyenlő lesz a kereszténnyel?

„Személyes tapasztalatból mondom, hogy egy egész »politikai osztály« szocializálódott ekképpen”. Mármost hogy a liberális zsidót jelent. Hm. Aczél 1944-ben született. Vajon melyik »politikai osztály« szocializálódott így a kommunizmus negyvenöt éve alatt, amelyben személyesen volt jelen? Jobban mondván néhány évet kivéve. Amikor Londonban teljesített szolgálatot mint tudósító. Amikor mindenben az imperializmus veszélyét látta, mint ma az antiszemitizmusét. De nem csak tudósítói minőségében volt a nomenklatura dédelgetett tagja. Hanem Acsádi néven mint katonai hírszerző is – ha a B. XVIII. 00023/1985-ös számú vádirat nem hazudik, amelyet Balatonai Elemér ezredes, katonai ügyész fogalmazott, és amelyben Belovai Istvánt, a NATO kémjét azzal is vádolják, hogy az amerikaiaknak felfedte Aczél rejtettebb mesterségét és küldetését. És ha e furcsa kategóriát, a »politikai osztályt« netán két megbízója egyikeben kell felismerni, teljesen megértem a korábban elfojtott tiltakozása késői reakcióját.

És még néhány szó Aczél rejtettebb mesterségéről. A rendszerváltó három kormányval teljes mértékben egyet nem érve, de egyetértve a nyugati magyarság zömével, a magyar jobboldal nagy részével és az SZDSZ hivatalos álláspontjával, én a katonai hírszerzést a totalitárius gépezet éppen olyan szerves részének tekintem, mint a III/III-as ügyosztályt. Kuncze Belügyminisztériuma kabinetfőnökénél, Gyékizki András jogász-szociológusnál nehezebb lenne jobban fogalmazni (Magyar Hírlap, május 18.), amikor azt írja: „A hírszerzés, a kémelhárítás, a katonai elhárítás ugyanis legalább olyan mértékben az elnyomó apparátus része volt – a belső ellenzékkel szemben is –, mint az átkentésük érdekében a rendszerváltás előtt »beáldozott« III/III. csoportfőnökség. Benkei András belügyminiszter így utasítja együttműködésére a csoportfőnökségeket: »Az egyenesen sérelmezett és érvényesülő politikai megítélés és operatív gyakorlat kialakítása, erősítése érdekében növelni kell a centralizmust. A feladat megoldása érdekében hatékonyabban működjön együtt a III/I., a III/II. és a III/III. csoportfőnökség.«” Hogy e politikai osztályoknak – Aczél megbízóinak – a szemében a liberális egyet jelentett a zsidóval, nem kétkem, hiszen sok példáját láttam. Mint ahogyan azt sem kétkem, hogy Aczél páncélzata ma éppoly lehangelő látvány, mint tudósító/felderítő korában. Applebaum, ő Wolffsohn!

Utóirat: Kapja még: Elek István.

LOVAS ISTVÁN

Kanadai levelek

Mint kisgyerek azt hittem, hogy minden postáskisasszonyt Irénkének hívnak. Mert nemcsak a miénket neveztek így, hanem a szomszéd falusit is.

A mi Irénkének korán magányra ítéltett, vagy talán magányra ítélte magát. Csinos fiatal nő volt még akkor, amikor felágaskodva a tornácra, betekintettem a hivatali átalakított parasztház ablakán. A falu népénél többre tartotta magát, s néhány úri család pedig – az asszonyok féltékenységé miatt – nem fogadta be a társaságba.

Amíg dolgozott, nem unatkozott. Az antvilágban itt volt a falu egyetlen telefonja, ő bontotta a leveleszákot, mindenről tudott, ami a kis községben történt. Nem volt pletykás, amit megtudott, nem osztotta meg soha senkivel. Az igazi magány akkor tört rá, amikor nyugdíjba ment. A régi zsidó ház helyén új postahivatalt építettek, ő pedig egyedül maradt a tornácos kis parasztházban.

Anyám, az állomásfőnöknő nem tartotta magát az úri társaság szabályaihoz. Kedvesebb volt Irénkéhez, mint ahogyan a többi asszony elvárta volna. Amikor apám halála után édesanyám elkerült a faluból, még leveleztek is. Májig őrzök egy olyan

postai lapot, amelyben Irénke beszámol arról, hogy ápolgatja apám sírját.

Irénke haláláról eléggé furcsa módon értesültem. A Népszabadság Kiss Gy. Jancsi kollégám és barátom írt egy meghatározó tárcát arról, hogy a magányos postáshölgy végrendeletében kétszázezer forintot hagyott a postásárvaikra. Ehhez annyit érdemes megjegyezni, hogy az időben három ezer forint volt a magas újságírói fizetés. Mondanom sem kell, hogy lelkiismeretfurdalásom támadt: élünk, éldegélünk, s nem vesszük észre körülöttünk azokat, akik megkülönböztetett szeretetet, megbecsülést érdemelnének.

Aztán eltelt néhány évtized. Irénke csak akkor jutott eszembe, amikor levelezőlapja anyám hagyatékából a kezembe került. Ballai asszonyokkal találkoztva, szóba hoztam ezt az élményemet. S ekkor jött a döbbenetes fordulat.

Elmondták, hogy Irénke halála után, amikor felszámolták a hagyatékát, a volt postahivatali szobában elmozdították azt a mérleget, amelyen a nagyobb csomagok súlyát mérték. Ezek a levelek szinte kivétel nélkül Kanadából érkeztek. Szövegük is csaknem egyforma volt: „Kedves feleségem! Tudatom veled, hogy jó egészségben

vagyok és munkám is van. Üdvözlöm szüleimet, a gyerekeket és Jancsi sógort...”

És itt jött a meglepő fordulat: „Küldök haza öt dollárt (vagy tíz dollárt), hogy ne szenvedjétek szükséget.”

Ezek a levelek hosszú úton, hajóval jöttek Kanadából. Nem lehetett tudni, melyik érkezik haza, melyik nem, egyik-másik hol akad el útközben. Irénke feltehetőleg nem mindegyiket akasztotta el, hanem hol egyik, hol másik kanadai asszony nem kapta meg a dollárral bélelt levelét. Az viszont már megfellehetetlen rejtély, hogy az elkobzott leveleket miért nem semmisített meg Irénke, miért dugta be a titkos postaházának használt mázsáló oldalsó részén. És aztán nem volt a faluban olyan bizalmas embere, akivel elmozdíthatta volna a mázsát, hogy ezeket a bűnjelkeket megsemmisítse. Úgy élt hosszú években át azzal a tudattal, hogy halála után egyszer majd erre a tolvajlására fény derül.

A postásárva pénzét tehát igazából a kanadaiaktól gyűjtögette. Vannak, akik áldják, vannak, akik szidják emléket.

Lehet, hogy elítélnék ezért, de halottak napján gyűjtök egy gyertyát Irénke emlékeztetére.

SOLYMÁR JÓZSEF